

Sport:

1936: Zomerspelen in Berlijn

Nazistische propaganda

De Zomerspelen van 1936 in Berlijn gingen de geschiedenis in als de Olympische Spelen van de nazi's. Dat had het IOC niet kunnen vermoeden toen het de Spelen in 1931 aan het toen nog democratische land toewees.

Op 13 mei 1931 kreeg Duitsland voor de tweede keer de Olympische Spelen toegewezen. Nadat de Spelen in Berlijn in 1916 niet konden doorgaan vanwege de Eerste Wereldoorlog, leek het er lange tijd op dat Berlijn geen tweede kans zou krijgen. Duitsland werd uitgesloten van het Internationaal Olympisch Comité (IOC) en mocht niet deelnemen aan de twee daaropvolgende Olympische Spelen van 1920 en 1924, omdat het verantwoordelijk werd gehouden voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. De internationale isolatie van Duitsland nam echter geleidelijk af. Ook het IOC herzag zijn standpunt en in 1925 mocht Duitsland weer toetreden.

Opschorting anti-joodse maatregelen

In 1931 was er geen bezwaar tegen de Spelen in Berlijn. Dit veranderde met de machtsovername van Hitler in 1933. Al snel kwam kritiek op het toenemende racisme en antisemitisme in Duitsland. Met name in de Verenigde Staten en Frankrijk werd opgeroepen tot het boycotten of verplaatsen van de Spelen. Maar Duitsland wist het IOC ervan te overtuigen, dat het de Spelen niet voor propaganda zou gebruiken en geen deelnemers zou discrimineren.

Deze beloftes kwam Hitler maar gedeeltelijk na. Om geen schijn van discriminatie te wekken, werden veel racistische maatregelen opgeschort. Borden met anti-joodse teksten verdwenen tijdelijk uit het straatbeeld en kranten matigden hun toon. In de Duitse ploeg waren met de half-joodse schermster Helene Mayer en de communistische worstelaar Werner Seelenbinder twee atleten vertegenwoordigd, die niet pasten binnen de nationaalsocialistische ideologie. Ook werd de voorzitter van het Nationale Olympische Comité Theodor Lewald, die volgens de rassenwetten van Neurenberg geen Ariër was, bij de organisatie betrokken. Wel werden vlak voor de openingsceremonie Sinti en Roma uit Berlijn naar een kamp gebracht. Dat zorgde niet voor ophef.

Leni Riefenstahl

Hitler zag in de Spelen een prachtige propagandakans. Uit de Spelen zou het nieuwe zelfbewustzijn van Duitsland moeten blijken. Hitler gebruikte de Spelen als aanleiding voor een grootscheepse renovatie van Berlijn, met als paradepaardjes het Olympia Stadion en het zwemstadion. Naast de wedstrijden werd een cultureel programma georganiseerd voor de bezoekers. Tentoonstellingen, toneelstukken, opera's en concerten propageerden de nazi-ideologie.

Voor het eerst werd live verslag gedaan van de wedstrijden op de radio. Filmmaakster Leni Riefenstahl maakte twee films tijdens de Spelen die nog steeds worden gerekend tot de belangrijkste propagandafilms ooit: *Fest der Schönheit* en *Fest der Völker*. Met vernieuwende technieken bracht ze de sporters zo esthetisch mogelijk in beeld.

Met de Olympische fakkeltocht werd een nieuwe traditie geïntroduceerd, die tot op heden bestaat. Meer dan 3400 estafettelopers droegen de fakkel van het Griekse Olympia naar Berlijn, waar het vuur door 20.000 leden van de Hitlerjugend en 40.000 leden van de SA (Sturmabteilung) werd onthaald.

Jesse Owens

Ook op sportief vlak verlegde het toernooi grenzen. Nooit eerder deden zo veel sporters mee aan de Olympische Spelen en waren er zo veel onderdelen. Duitsland haalde de meeste medailles, wat vooral te danken was aan intensieve investeringen in de sport. Toch werd juist een zwarte Amerikaan de grote ster van de Spelen: Jesse Owens. De atleet won vier gouden plakken (100m, 200m, 4x100m en verspringen) en was daarmee de succesvolste sporter. Dit botste met de nazi-ideologie die de Ariërs tot het superieure ras had uitgeroepen. Hitler hoefde Owens niet te feliciteren. Het IOC had vooraf bepaald dat de nazi-leider slechts als gast bij de Spelen was en geen medaillewinnaars zou ontvangen.

De Olympische Spelen werden een groot succes voor het Derde Rijk. Ze leverden veel positieve publiciteit op en er kwamen meer dan drie miljoen bezoekers. Bezoekers en media waren enthousiast over de Spelen. Ook de economie van Duitsland profiteerde mee, door de vele bouwprojecten en het kapitaal dat buitenlandse gasten meebrachten.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/naslagwerk/624/1936-zomerspelen-in-berlijn>